

Wayn Traub

Iedereen acteur

Het leven is een voortdurende strijd van keuzes en dit impliceert een zekere vrijheid, een verantwoordelijkheid en een aantal consequenties die daaraan verbonden zijn. Voor een aantal zaken blijkt de mens echter geen keuze te hebben. Aan het bestaan van de dood is er bijvoorbeeld geen ontkomen. Hetzelfde geldt volgens mij ook voor het bestaan van de 'acteur' en voor het 'acteren'.

Een mens zal zijn hele leven lang geconfronteerd worden met acteurs. Als kind zijn het de Sint, de kerstman, de creatieve klasleraar, de clowns, de animatoren op vakantie, tv-acteurs in soaps en kinderprogramma's. Later komt hij ze voortdurend tegen in films en theatervoorstellingen, in de kerk, op straat, op een huwelijksfeest, in pretparken, in grootwarenhuizen, op volksfeesten, enzovoort. Of men nu wil of niet, de acteur is een onvermijdelijk onderdeel van het sociaal en cultureel leven van de mens. Meer nog: gezien het belang van een aantal van de media die ik zojuist opsomde, is de acteur zelfs een belangrijk fenomeen in de samenleving – wat zich dan ook uit in de adoratie van filmsterren en de aantrekkelijkheid van het acteursberoep.

Maar er is meer aan de hand: elke mens is in zijn leven op z'n minst éénmaal acteur. Gelegenheden zat: op het kerstfeest van de familie, in een mysteriespel in de kerk, tijdens de '100-dagen'-voorstelling van het laatste middelbaar, bij het plaatselijk theatergezelschap, als figurant in een film of tv-serie. Het spelen kan bovendien ook vervat zitten in een publieke functie. De leider of de priester speelt bijvoorbeeld op één of andere manier ook een rol wanneer hij zijn publiek aanspreekt.

Het belang van de acterende mens zit echter nog dieper geworteld: het leven met anderen vraagt noodzakelijkerwijs om acteertalent. Iedere mens acteert immers zonder dat hij het weet, wanneer hij bijvoorbeeld een grap vertelt, wanneer hij liegt of doet alsof. Zelfs de eerlijkste mens begroet soms iemand vriende-

lijk die hij liever zou uitschelden. Om te overleven en om samen te leven, is men verplicht te acteren. Het acteren is een menselijke strategie die voortdurend wordt benut in functie van een persoonlijke betrachting, een beroepsmatige keuze, een economisch doel en/of een sociale noodzaak. Het leven is dus een onophoudelijke strijd tussen zichzelf kunnen blijven en 'verplicht' zijn om een rol aan te nemen. Iedereen acteert in het spel van de samenleving waarin hij is terechtgekomen en moet zichzelf daarin trachten te handhaven.

Het acteren is ons niet zomaar gegeven; het moet als handeling ook een functie hebben. Waarom zou het anders overal opduiken, van de meest ontwikkelde en rijkste culturen tot de meest primitieve gemeenschappen, van de alleroudste historische bronnen tot vandaag? Het is even kenmerkend voor de mens als zijn gebruik van taal, het rechtop lopen of de behoefte aan een zingeving. De mens is een acterende aapsoort. Maar dat het aangeboren is, betekent echter nog niet dat het zinvol en bewust wordt benut!

Het is misschien aan deze vanzelfsprekendheid te wijten dat men het acteren zo oppervlakkig blijft benaderen, zelfs in de professionele theatermiddelen. Neem nu de mensen die ervoor kiezen om beroepsacteur te worden: ze volgen een opleiding en komen dan terecht in theater of film. Daar is men natuurlijk wel bekommerd om de betekenis van het spel en de positie van de acteur, maar deze bezorgdheid is eerder ingegeven door opportunisme. Men denkt na over authenticiteit en over eerlijkheid, met als doel goed te acteren, een goede voorstelling te maken, een goede persrecensie te krijgen en/of het publiek voor zich te winnen. Maar uiteindelijk is de échte bekommernis van een gezelschap het behoud van subsidies en het tevredenstellen van het publiek. Bij de meeste acteurs komt dat neer op het behalen en het behouden van het acteursstatuut, van een professionele zekerheid die hen in

staat stelt zolang mogelijk die kinderdroom te kunnen blijven uitoefenen. Enkelen gaan nog een stapje verder en hopen in hun hoogmoed ooit beroemd te worden. Velen zullen dat zeker ontkennen: ze voelen zich wél geëngageerd en nemen hun beroep ernstig, terwijl hun professionele en persoonlijke keuzes net het tegendeel bewijzen.

Het theater van vandaag loopt vol zelfvoldane makers en acteurs die streven naar de bevestiging van hun kleine vertrouwde vriendenclubje dat zich in zijn levensopvattingen en intellectueel meerderwaardigheidsgevoel bevestigd wil voelen. Zulke mensen komen naar het theater om hun aanzien en geloofwaardigheid in dit selecte gezelschap te kunnen behouden. De makers en acteurs daarentegen, die streven naar een zo groot en divers mogelijk publiek, zijn dan weer alleen uit op commercieel succes. Ze maken daarbij zonder scrupules misbruik van de behoefte aan ontspanning bij de overwerkte medemens en bieden hem niet meer dan wat van hen wordt verwacht. Het merendeel van het professionele film- en theatermilieu bezondigt zich aan één van beide systemen, en dat gaat van de zichzelf au sérieux nemende en zwaar gesubsidieerde huizen waar de zogezegde 'echte' kunstenaars vertoeven, tot de meest gehaaide productiehuzen die zich als sociaal en cultureel fenomeen zo levensnoodzakelijk voordoen. Deze twee uitersten zijn in de erbarmelijke kwaliteit die ze uiteindelijk halen aan elkaar gewaagd, wat zich trouwens voortdurend uit in een wederzijdse toenadering. De acteur van vandaag durft zich bijvoorbeeld de ene dag vol overgave te storten op een diep existentiële tekst van een grote klassieke auteur, en kan daarvoor op het respect rekenen van een halfvolle schouwburg, terwijl hij de volgende dag heel Vlaanderen staat te entertainen als panellid of presentator van een amusementsprogramma op tv, of met een karikatuur in één of andere als smaakvol aanvaarde *comedy*. En toch blijven al deze acteurs (en dat is veruit het merendeel van ons nationaal ac-